

SCHULEK GYŐZELME.

A KÖZGYÜLÉS SCHULEK MELLETT.
ELFOGADTÁK A SAJTÓ JAVASLATAIT.

(Saját tudósítónktól.) Becsülettel megvívtuk harcunkat, melyet egy korszamos építészeti alkotásnak művészi szépsége és stílusbeli teljessége, továbbá egy félreértett és megbántott magyar művészeknek az igazsága érdekében indítottunk. A város törvényhatóságának bizottsága csüörtöki tanácskozásának eredményeként visszavetette Foerk Ernőnek a fogadalmi templom kivitelére készített terveit és nyomatókusan kifejezésre juttatta azt az akaratát, hogy az egykori pusztulásának emlékére emelendő monumentális templomot szigorúan Schulek Frigyesnek, a nagyhirű építőművészeknek már elfogadott tervei szerint kívánja megépítteteni.

Ez az eredmény, amint ma a közvélemény ítélőszéke előtt áll, a sajtó lelkiismeretes ellenőrzésének és hivatása teljesítésének diadala. A sajtó adott kifejezést annak a meggyőződésnek, hogy a fogadalmi templom építésének első évében a hatóság és a felügyelettel megbízott nagybizottság nem teljesítette elég gondossággal ellenőrző hivatását s hogy a Foerk Ernő által készített templomtervek minden bizottsági és szakértői jóváhagyás ellenére is művészietlenek és kivitelre alkalmatlanok. A sajtó kényszerítette nyilatkozatra Schulek Frigyest s ennek a nyilatkozatnak lett a természetes következménye, hogy a közvélemény végre is megfelelő tájékozódást szerzett a fogadalmi templom művészi teljességét fenyegető veszedelem nagyságáról és Foerk Ernő összes módosításait *en bloc* visszavetette. Nem akarunk ebből az eredményből diadalt kovácsolni, de teljes joggal mutathatunk rá arra a körülményre, hogy mennyivel közelebb áll a közhangulat megértéséhez és irányításához a meggyőző érvekkel támogatott lapvélemény, mint annak a hatóságnak a meggyőződése, melynek a közvélemény irányítása tulajdonképeni föladata volna. Nincs még huszonnégy órája, hogy a városi tanács bizottság-küldő javaslatával szemben kifejtettük e helyen a végleges és föltétlen ítéletmondás szükségességét és a közgyűlés már igazat adott nekünk, mikor a tanács javaslatát elvetette és a Schulek Frigyes terveihez való föltétlen ragaszkodását erőteljesen kifejezésre juttatta.

A küzdelem immár eljutott befejezéséhez. Végre is az eredmény fontos és Szeged polgársága bizalommal tekinthet az építkezés további menete elé. Ha van még nyitva hagyott kérdés, ez csupán az lehet, hogy vajjon föl lehet-e építeni a Schulek Frigyes által tervezett templomot azokon a már földberakott alapokon, melyeket Foerk Ernő a maga egyénileg átalakított terveihez készített? Aligha. Mert még ha föltételezzük is, hogy a tornyok jelentékenyen hátrább fognak állani, a kereszthajók végződése az eredeti terv szerint annyira más irányu és helyzetű alapozást igényelnek, hogy a Foerk eddigi falazását okvetlenül ki kellene bontani. Bizonyos tekintetben tehát anyagi veszteség-

gel jár a régi tervekhez való ragaszkodás és talán nem tévedünk, ha ezt a veszteséget Foerk Ernő építész számlájára kívánánk jegyezni.

A város annak idején kész tervezetet adott Foerk Ernő kezébe és csupán a részlettervek további kidolgozását kívánta tőle. Ma, amidőn ezt az elhatározását a város törvényhatósága nyomatókusan kifejezésre juttatta, igazán nem marad más hátra, mint a legnagyobb lelkiismeretességgel örködni a Schulek Frigyes által papírra tett, stíluszta művészet szépségeinek megőrzésén. Ez az egyetlen garanciája annak, hogy a város fogadalmi temploma méltó lesz a megörökíteni tervezett katasztrófa nagyságához, Szegedhez és végül a templom zseniális tervezőjéhez.

A TANÁCSI ELŐTERJESZTÉS.

(Bizottsági terv.)

Gaál Endre dr. tanácsos referált a fogadalmi templom terveinek az ügyéről. Néhány szóval ismertette az előzményeket, majd előterjesztette a tanács javaslatát, a mely azt kívánta: mondja ki a közgyűlés, hogy egy bizottságot küld ki a Foerk-féle tervek felülbírlására és a bizottság véleménye alapján döntsön aztán a közgyűlés. A bizottság tagjai sorában a következők bevélasztását javasolta a tanács: Bokor Pált, Gaál Endre dr.-t, Tóth Mihályt, Csernovics Agenort, Jászai Gézát, Kovács Jánost és Tóbiás Lászlót.

A javaslat előterjesztése után Balassa Ármin dr. kéri az előadót, ismertesse azt a közgyűlési határozatot, amelyben Foerkot a fogadalmi templom terveinek további kidolgozásával bízták meg és ismertesse Foerk szerződését is.

Gaál Endre sajnálattal jelenti be, hogy sem a közgyűlési alaphatározatot, sem a Foerkkal kötött szerződést bemutatni most nem tudja, mert mind a kettő a levéltárban van. Az tény — mondotta — hogy a közgyűlés annak idején is Schulek tervei szerint kívánta a fogadalmi templom fölépítését . . .

Pásztor József: Ez a fontos!

Gaál Endre . . . de később szabadkezet engedett Foerknak a részlettervek kidolgozásában. Szerinte az okiratokra most nincs is szükség, mert a kiküldendő bizottság tisztázni fogja a kérdést. Kéri a tanács javaslat elfogadását.

Elnök: Kérem az előadó urat, hogy Schulek tanár ur levelét is olvassa föl, mert Balassa dr. ur — úgy hiszem — azt is kívánta.

Gaál Endre fölolvassa Schulek levelét.

(Kezdődik a vita.)

Balassa Ármin dr. azt mondja, hogy a fogadalmi templom ügyét eddig szorosan a római katolikus polgárság belső ügyének tekintették a más vallású polgárok s ezért nem igen akartak hozzászólni a kérdéshez. Most azonban olyan terrénura esapott át a vita, hogy az ügyet kötelessége magáévá tenni minden törvényhatósági bizottsági tagnak. Schulek — amint a leveléből kitűnik — megsértettnek találja művészi önértetét az által, hogy Foerk az ő kezdetleges, kiforratlan terveivel állította szembe a saját munkáját. Ez magánügy volna akkor, ha nem érintené a századokra szóló fogadalmi templom kivitelét, minthogy azonban nagyon is érin-

ti, nem helyeselheti a tanács javaslatát, mert a bizottság semmivel sem viszi előbbre a dolgot. A bizottságban egyetlen építész van csak Tóbiás László, tehát a bizottság semmiesetre sem adhat olyan egyöntetű véleményt, amely a közgyűlést teljesen megnyugtathatná. A bizottság kiküldése fölösleges . . .

Fölkiáltások: Ugy van!

Balassa: . . . hanem ehelyett a legcélszerűbb megoldás az, ha a közgyűlés határozati-lag kimondja, hogy ragaszkodik az eredeti alaphatározathoz, vagyis utasítja a műépítőt arra, hogy Schulek eredeti terveit teljes egészében tartsa be. (Helyeslés.)

Taschler Endre: De akkor egy millióval többbe fog kerülni a templom.

BARBÁR KEZEK.

(Tóbiás beszéde.)

Tóbiás László volt a következő szónok. Kijelenti, hogy nem fogadja el a tanács javaslatát. Kivánatosnak tartja, hogy a közgyűlést teljes tárgyilagosság vezesse ebben a kérdésben és ne azon legyen a hangsúly, hogy Foerk Ernő jó építész-e, vagy sem. Szükségesnek tartja, hogy egy tényt közöljön a közgyűléssel, amely tény arra kényszeríti a bizottság minden tagját, hogy a legerélyesebb határozatot hozzák meg. A nagybizottság annak idején egy szűkebbkörű bizottságot küldött ki, hogy Foerkkal megvitassa azokat az eszméket, melyeket Pillich Kálmán és ő fölvetettek. Felszólalt a szűkebbkörű bizottságban, de az ügyet nem tudta előbbre vinni, mert személyes térévelrelődött át. A bizottság pusztán udvariasságból kénytelen volt megelégedni Foerknak azzal a kijelentésével, hogy a kérdést még tanulmányozni fogja. Ebben látszólag megnyugodtak. Foerk február végén előadást tartott s ekkor meglepődve tapasztalta, hogy Foerk az általa módosított terveket véglegesen tekinti s eszeágában sincs, hogy azokon változtasson.

Becsey Károly: Köszönjük szépen!

Tóbiás László: Tehát most már igazán a legerélyesebb álláspontot kell elfoglalnunk annál is inkább, mert ebben a dologban már közgyűlési határozat is van.

Felkiáltások: Ugy van!

Tóbiás László: Schulek levele után már fölösleges, hogy a tervek között való eltéréseket kimutassa. A levélből megállapítható, hogy azok az eszmék, amiket ő és Pillich Kálmán fölvetettek, helyesek voltak és Schulek intencióinak mindenben megfelelőek. Nem hiszi, hogy ezek után akadna olyan bizottsági tag, aki Foerk változtatásait helyeseknek találja. Kérde most már a közgyűléstől, hogy a Foerk-féle tervekben kifejezett stílus melyik stílushoz hasonlít, mert abban a lombard-román stílusnak alig van nyoma. Hogy erről a stílusról Schulek mesternek mi a véleménye, elmondja azt is.

Felkiáltások: Halljuk! Halljuk!

Tóbiás László: Foerk építész ur terve legközelebb áll az Odsen német stílushoz. Ez az Odsen ugyanis a fejébe vette, hogy új német nyerstégla-stílust fog alkotni a román, gót és reneszánsz-stílusok összekeveréséből. Ahogyan ezt kivitte, az tisztára barbárizmus. Schulek mester, akinek tanítványa voltam — mondotta Tóbiás — az egyetemi könyvtárból nem is engedte kiadni az Odsen-stílusról szóló írásokat, nehogy azok megmételtyezzenek bennünket. (Derűtség.)

Kormányos Benő dr.: Nagyon érdekes!

Tóbiás László: A pestiek bennünket jó vidéknek néznek s azt hiszik, hogy mi palik vagyunk. (Derűtség.) Foerk ur is úgy kezeli Szegedet, mintha ennek a közgyűlésnek mindent be lehetne adni, mintha itt senki nem akadna, aki értene az építőművészethez. Hát ebben nagyon csalódik Foerk. Két út van a közgyűlés előtt, vagy elfogadják Schulek levelének azt a célzatos tanácsát, hogy hagyjunk szabad kezet Foerknak, de ebben az esetben Schulek bizony letagadja, hogy valaha is templomot akar tervezni Szegednek. (Derűtség.) A másik út az, hogy ragaszkodva a Foerkkal kötött szerződéshez, utasítja őt a közgyűlés, hogy Schulek terveit csakis